

Колісник Анна Сергіївна

молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, Народний депутат України

ЗАКОНОДАВЧІ НОВОВВЕДЕННЯ ДЛЯ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Проаналізовано низку законодавчих нововведень для бізнес середовища в умовах карантину в Україні. Підкреслено, що одним із аспектів, що надалі позначаться на провадженні господарської діяльності є впровадження вини як складової податкового правопорушення. Зазначено, що вина як складова податкового правопорушення передбачається лише у формі умислу, доведення якого покладено на контролюючі органи (щодо зобов'язаних осіб податкових правовідносин), а питання щодо доведення вини контролюючих органів та їх посадових осіб наразі залишається не регламентованим. Наголошено на необхідності узгодження норм чинного податкового законодавства.

Ключові слова: господарська діяльність, оподаткування, карантин, бізнес-середовище.

Kolisnyk Anna

Junior Researcher of the Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovate Development of NALS of Ukraine, People's Deputy of Ukraine

LEGISLATIVE INNOVATIONS FOR THE BUSINESS ENVIRONMENT IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF A QUARANTINE

A number of legislative innovations for the business environment in the conditions of a quarantine in Ukraine are analyzed. It is emphasized that one of aspects that further will affect production of economic activity introduction to fault as a component of tax offense is. It is specified that the fault as making tax offense is provided only in a form of intention which finishing it is assigned

to supervisory authorities, and the question concerning the proof of fault of supervisory authorities and their officials remains not regulated so far. Emphasis is placed on the need to harmonize the current tax legislation.

Keywords: economic activity, taxation, quarantine, business environment.

З моменту запровадження карантину через спалах пандемії коронавірусної інфекції в Україні було прийнято низку законодавчих нововведень, спрямованих на підтримку суб'єктів господарювання, а також на удосконалення податкового законодавства України з огляду на євроінтеграційні процеси в кризових умовах. Метою цієї публікації є проведення аналізу нормативно-правового регулювання податкових відносин в період карантину й надання обґрунтованих пропозицій щодо його подальшого удосконалення.

Так, з моменту впровадження карантину в Україні з 17 березня 2020 року було прийнято низку послаблень у сфері податково-правового регулювання, зокрема:

- скасування штрафних санкцій за порушення податкового законодавства, вчинені протягом періоду з 1 березня по останній день місяця, в якому закінчується карантин;
- встановлення мораторію на проведення документальних та фактичних перевірок на період карантину;
- зміна терміну подання річної декларації про майновий стан і доходи за 2019 рік;
- податкові пільги за деякими податками [1, с. 56–63].

Вказані зміни є першим кроком державної підтримки суб'єктів господарювання в кризових умовах. Наступним кроком стало прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 30 березня 2020 р. № 540 – IX [2], яким було надано органам місцевого самоврядування у 2020 році право прийняти рішення про внесення змін до прийнятого рішення про встановлення місцевих податків та/або зборів щодо зменшення ставок єдиного податку. На перший погляд вказане нововведення є позитивним, оскільки дозволяє знизити податковий тягар на платників податків, які обрали спрощену систему оподаткування, обліку

та звітності. У той же час, зважаючи на те, що вказане положення закріплено саме як право органів місцевого самоврядування, а не обов'язок, на практиці його повною мірою реалізовано не було. На наше переконання, такі зміни мають затверджуватися саме на державному рівні в умовах соціально-економічної кризи, а не передаватися на місця навіть з урахуванням реформи децентралізації.

Ще одним із кроків держави на шляху подолання кризової ситуації, в якій опинилися суб'єкти господарювання стало прийняття Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» № 466 [3]. Й хоча безпосередньо цей нормативно-правовий акт не стосується впровадження антикарантинних послаблень, в цілому його прийняття позитивно впливатиме на розвиток та функціонування податкової системи України. Зокрема, цей акт спрямований на попередження податкових зловживань та ухилень від сплати податків, особливо щодо операцій з нерезидентами.

Одним із аспектів, що надалі позначаються на провадженні господарської діяльності є впровадження вини як складової податкового правопорушення. З урахуванням останніх змін податкове правопорушення визначається, як: протиправне, винне (у випадках, прямо передбачених цим Кодексом) діяння (дія чи бездіяльність) платника податку (в тому числі осіб, прирівняних до нього), контролюючих органів та/або їх посадових (службових) осіб, інших суб'єктів у випадках, прямо передбачених цим Кодексом.

При цьому натепер діяння вважаються вчиненими умисно, якщо існують доведені контролюючим органом обставини, які свідчать, що платник податків удавано, цілеспрямовано створив умови, які не можуть мати іншої мети, крім як невиконання або неналежне виконання вимог, установлених цим Кодексом та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [3, ч. 1 п. 62]. З наведеного ми бачимо, що вина як складова податкового правопорушення передбачається лише у формі умислу, доведення якого покладено на контролюючі органи (щодо зобов'язаних осіб податкових правовідносин). У той же час цілком логічно постає

питання стосовно доведення вини контролюючих органів та їх посадових осіб. На наш погляд, реалізація вказаної норми на практиці може мати певні складнощі.

Крім вже прийнятих нормативно-правових актів, якими закріплено певні податкові послаблення в кризових умовах, відзначимо й законопроекти, що подані до Верховної Ради України й знаходяться на розгляді, певною мірою спрямовані на удосконалення регулювання податково-правових відносин. Наприклад, у проєкті Закону України «Про внесення зміни до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо обов'язку сплати податкових зобов'язань з реальних надходжень (грошових коштів) платників податків на період вжиття невідкладних заходів у боротьбі з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» № 3537 від 25 трав. 2020 р. [4] запропоновано тимчасово, з дня набрання чинності цим Законом й по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19) сплата податкових зобов'язань здійснюється з реальних надходжень (грошових коштів) платників податків, що надійшли як оплата товарів (робіт, послуг), а не за фактом надання (відвантаження) товарів та/або виконання (надання) робіт та послуг, оплату за які не проведено». Зазначимо деякі аспекти щодо цього. По-перше, в цій ситуації фактично йдеться про певне відстрочення сплати податків через відсутність реальних надходжень (грошових коштів) у платників податків. Процедура відстрочення грошових зобов'язань передбачена ст. 100 Податкового кодексу України. Як вбачається, більш доцільно оптимізувати вже існуючий правовий механізм для більш простого застосування в умовах карантину.

По-друге, з одного боку, впровадження таких положень можна розглядати як певні послаблення для платників податків в умовах соціально-економічної кризи, а з іншого – їх впровадження може спричинити приховання реальних доходів (прибутку) платників податків й тим самим спровокувати суттєві втрати доходів бюджету, за рахунок яких держава фінансує відповідні видатки (наприклад, на

соціально-пенсійне забезпечення, які в жодному разі не підлягають скороченню чи скасуванню). Крім того, важливим підґрунтям для закріплення вищенаведених приписів є: добросовісність платників податків та наявність державно-приватного партнерства у відносинах оподаткування. Наразі Україна лише робить перші кроки у цьому напрямку й необхідно змістовно та комплексно підходити до кожного нововведення (чи внесення змін у вже діючі правові механізми), аби не створювати нових, відірваних від дійсності, норм.

По-третє, слід акцентувати увагу на тому, що наразі в Україні впроваджено саме адаптивний карантин, за якого переважна більшість обмежень знімається й більшість суб'єктів господарювання вже функціонуватиме в звичайному режимі.

Хотілося б відзначити ще одне позитивне нововведення для суб'єктів господарювання, хоча воно й не є податково-правовим. Йдеться про прийняття Закону України «Про внесення змін до Господарського кодексу України (щодо недопущення нарахування штрафних санкцій за кредитами у період дії карантину, встановленого з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби COVID-19)» [5], який спрямований на захист інтересів суб'єктів господарювання від нарахування у період карантину та у 30-денний строк після завершення карантину штрафів та пені за кредитами (позиками). Зокрема, у разі прострочення позичальником у період дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), або/та у тридцятиденний період після дня завершення дії такого карантину виконання грошового зобов'язання за договором, відповідно до якого позичальнику було надано кредит (позичку) банком або іншим кредитором (позикодавцем), позичальник звільняється від обов'язків сплатити на користь кредитодавця (позикодавця) неустойку, штраф, пеню за таке прострочення. На нашу думку, в цілому такі зміни є доволі конструктивними й спрямовані на пом'якшення умов для суб'єктів підприємництва. Однак необхідно, знову ж таки, враховувати й те, що актуальність цих законодавчих змін дещо втрачена, бо в період жорсткого карантину, коли

більшість підприємців були не в змозі провадити свою діяльність й не отримували прибуток, вищенаведених змін не було; наразі ж – вже в умовах адаптивного карантину – такі послаблення прийняті. Підсумовуючи, зазначимо, що проаналізовані та інші нововведення у будь-якому разі спрямовані на пом'якшення негативного впливу на здійснення господарської діяльності в Україні, якого зазнають усі суб'єкти господарювання за наслідками введення обмежень, передбачених карантинном.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колісник А. С. Деякі особливості правового регулювання податкової відносин в умовах карантину. *Регіональні інноваційні ініціативи: завдання та шляхи вирішення*: зб. наук. пр. за матеріалами II круглого столу (м. Харків, 5 червня 2020 року). Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2020. С. 56–63.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 30 березня 2020 р. № 540 – IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20?find=1&text=%D1%94%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE#+w1_1.

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві: Закон України від 16 січ.2020 р. № 466-IX (набрав чинності 23 травня 2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#Text>.

4. Про внесення зміни до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо обов'язку сплати податкових зобов'язань з реальних надходжень (грошових коштів) платників податків на період вжиття невідкладних заходів у боротьбі з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19): проект Закону України № 3537 від 25 трав. 2020 р. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc>.

5. Про внесення змін до Господарського кодексу України (щодо недопущення нарахування штрафних санкцій за кредитами у період дії карантину, встановленого з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби COVID-19): Закон України № 691-20 від 16 червня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/691-20#Text>.

REFERENCES

1. Kolisnyk, A.S. (2020). Deiaki osoblyvosti pravovoho rehuliuвання podatkovykh vidnosyn v umovakh karantynu. *Rehionalni innovatsiini initsiatyvy: zavrannia ta shliakhy vyrishennia: zb. nauk. pr. za materialamy II kruhloho stolu (m. Kharkiv, 5 chervnia 2020 roku) – Regional innovation initiatives: tasks and solutions: a collection of scientific papers on the materials of the second round table*. Kharkiv: NDI PZIR NAPrN Ukrainy, 56–63 [in Ukrainian].
2. Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy, spriamovanykh na zabezpechennia dodatkovykh sotsialnykh ta ekonomichnykh harantii u zviazku z poshyrenniam koronavirusnoi khvoroby (COVID-19): Zakon Ukrainy vid 30 bereznia 2020 r. № 540 – IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20?find=1&text=%D1%94%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE+#w1_1 [in Ukrainian].
3. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo vdoskonalennia administruvannia podatkiv, usunennia tekhnichnykh ta lohichnykh neuzghodzhenosti u podatkovomu zakonodavstvi: Zakon Ukrainy vid 16 sich.2020 r. № 466-IKh (nabrav chynnosti 23 travnia 2020 r.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#Text> [in Ukrainian].
4. Pro vnesennia zminy do rozdiluh KhKh «Perekhidni polozhennia» Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo oboviazku splaty podatkovykh zoboviazan z realnykh nadkhodzen (hroshovykh koshtiv) platnykiv podatkiv na period vzhytia nevidkladnykh zakhodiv u borotbi z poshyrenniam koronavirusnoi khvoroby (COVID-19): proiekt Zakonu Ukrainy № 3537 vid 25 trav. 2020 r. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc> [in Ukrainian].
5. Pro vnesennia zmin do Hospodarskoho kodeksu Ukrainy (shchodo nedopushchennia narakhuvannia shtrafnyykh sanktsii za kredyamy u period dii karantynu, vstanovlenoho z metoiu zapobihannia poshyrenniu na terytorii Ukrainy koronavirusnoi khvoroby COVID-19): Zakon Ukrainy № 691-20 vid 16 chervnia 2020 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/691-20#Text> [in Ukrainian].